

УДК 327(477)“2022”

324(497.11)“2022”

DOI: 10.5937/polrev75-43185

Прегледни рад

*Павле Недић**

Институт за међународну политику и привреду, Београд

*Марко Мандић***

Институт друштвених наука, Београд

СЕКУРИТИЗАЦИЈА У ИЗБОРНОМ КОНТЕКСТУ – РАТ У УКРАЈИНИ И ИЗБОРНА КАМПАЊА У СРБИЈИ 2022. ГОДИНЕ***

Сажетак

Рат у Украјини који је започео 24. фебруара 2022. године уласком руских трупа на територију поменуте земље представља први рат две суверене државе на европском континенту у 21. веку. Овај сукоб изазвао је драматичне поремећаје у више аспеката. Осим поновног отварања питања војне безбедности на тлу Европе, позиција Русије као једног од кључних извозника на тржишту енергената, те значај Русије и Украјине на тржишту хране доводе до додатних поремећаја на међународном нивоу и изискују стратешко прилагођавање и осталих европских држава међу којима је и Србија. Рат у Украјини је коинцидирао са изборном кампањом за председничке и парламентарне изборе у Србији који су се одржали 3.

* pavle.nedic@diplomacy.bg.ac.rs

** mmandic@idn.org.rs

*** Рад је претходно изложен на 26. међународној научној конференцији „Националне мањине, миграције и сигурност”, одржаној од 19. до 21. септембра 2022. на Брионима у Хрватској, у виду усменог саопштења под називом „Секуритизација рата у Украјини у јавном дискурсу: пример изборне кампање у Србији 2022. године.” Рад је написан у оквиру научноистраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2022. године”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2022. године и у оквиру програма истраживања Института друштвених наука за 2022. годину који подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

априла 2022. У раду се полази од питања на које начине су изборни актери у изборној кампањи у Србији 2022. године секуритизовали рат у Украјини. Секуритизација одређеног питања подразумева његово померање из политичке у безбедносну сферу. Секуритизацију врше секуритизујући актери специфичним говорним чином усмереним према одређеној публици. Циљ секуритизације јесте стицање подршке за увођење специјалних мера којима би се адекватно одговорило на секуритизовано питање. Аутори уводе посебну категорију секуритизације на изборима који у специфичном друштвеном и политичком контексту обликују процес секуритизације кроз неколико фактора. Користећи овај оквир аутори постављају хипотезу да су у изборној кампањи постојала три приступа изборних актера према секуритизацији рата у Украјини који су формиран на основу њиховог политичког позиционирања и идеологије.

Кључне речи: секуритизација, избори, изборна кампања, рат у Украјини, Србија

УВОД

Политички простор и дискурс 2022. године у Србији обележила су два догађаја. Први догађај јесте онај интернационални и глобални – рат у Украјини. По овоме Србија не представља никакав специфичан случај с обзиром да је рат две државе, Русије и Украјине, уздрмао Европу и остатак света. Међутим, кампања за опште изборе који су се одржали 3. априла 2022. у Србији коинцидирала је са почетком самог рата и такав развој догађаја диктирао је понашање политичких субјеката током ње. Избијање оружаног сукоба потиснуло је у други план стандардне друштвене и политичке теме током кампање и политички актери су се сконцентрисали, више него што је уобичајено, на безбедносне теме. Политичке странке и коалиције настојале су током кампање да објасне бирачком телу какве последице ратна збивања на истоку Европе могу да имају по међународни положај Србије, како у светлу евроинтеграција, добрих односа са Русијом и борбе за очување Косова и Метохије у саставу Србије, тако и по питању очувања стабилности на унутарполитичком плану. Присуство

безбедносних тема и проблема у јавном дискурсу Србије довело је до промене и наглашавања наратива о угрожености државе, друштва и постојећег социо-политичког поретка под притиском ратних дешавања у међународној арени. Речником Копенхашке школе студија безбедности, о којој ће у даљем тексту бити више речи, изборна кампања у Србији обиловала је секуритизујућим дискурсом и премештањем одређених тема из сфере политике у сферу безбедности. Стога аутори рада у истраживању полазе од питања на које су начине политички субјекти током изборне кампање секуритизовали рат у Украјини. С обзиром на почетне супростављене позиције политичких актера током изборне кампање по многим друштвеним и политичким питањима и различитих идеолошких усмерења, аутори приказују да секуритизација рата није била једнообразна. Управо у зависности од побројаних фактора процеси секуритизације груписали су се у више различитих приступа који се могу поделити у три групе.

Рад се, поред увода и закључка, састоји од три поглавља. Прво поглавље представља теоријски оквир истраживања. У раду се користи теорија секуритизације као аналитичка алатка која може да објасни премештање одређених тема из стандардног друштвеног и политичког дискурса у безбедносни дискурс који карактерише стање угрожености и ургентности. У овом поглављу биће објашњени основни постулати теорије, од њеног класичног облика до допуна рецентних аутора. Друго поглавље представља прилагођавање основних постулата теорије на примену у изборним кампањама. У овом поглављу аутори настоје да прикажу секуритизацију на изборима као посебан вид секуритизујућег процеса због својих специфичности и посебних ефеката. У овом поглављу врши се класификација и дистинкција између избора без секуритизације, избора са супростављеним секуритизацијама и избора са секуритизацијом и десекуритизацијом. Треће поглавље подељено је на два потпоглавља. Прво потпоглавље даје приказ основног спољнополитичког и стратешког усмерења Србије и како рат у Украјини на њега утиче. Друго потпоглавље бави се конкретним облицима изборне секуритизације током изборне кампање у Србији 2022. године користећи развијене алатке из првог и другог поглавља рада. У закључку се даје осврт на изборне резултате и оцена успешности секуритизујућих потеза политичких субјеката током изборне кампање.

ТЕОРИЈА СЕКУРИТИЗАЦИЈЕ

Теорија секуритизације коју развија Копенхашка школа студија безбедности настаје као један од бројних покушаја да се разумевање међународне безбедности реконцептуализује у периоду краја Хладног рата и измењених околности у међународном систему које су значиле промену поретка из биполарног у униполарни. Ова промена доноси преиспитивање упутности традиционалног фокуса на војну безбедност у условима хегемоније САД и доводи до раста важности аспеката раније потиснутих пред констатном могућношћу оружаног сукоба две светске суперсиле и пратећег ризика нуклеарног уништења који су постојали у Хладном рату. Ти аспекти су пре свега питања екологије и заштите животне средине, значаја идентитета, те даљег развоја капиталистичког економског интернационалног система који је падом комунистичких режима остао без стварне алтернативе.

Оле Вејвер (*Ole Waever*) кроз теорију секуритизације доноси ново виђење безбедности које идентификује основу логике безбедности, расчлањује њене елементе и отвара простор за њихову примену и у другом секторима ван традиционалног поља државне безбедности (Waever 1993, 4). Вејвер, полазећи од војних претњи које угрожавају државе, њихову сувереност и територију, дакле способност да делују независно и њихову физичку форму, закључује да неко питање представља претњу за безбедност када прети брзо и суштински и када је уперено према опстанку референтног објекта (Waever 1993, 5). У случају државне безбедности, као претњом одређено дешавање проглашава држава, те присваја посебно право како би на претњу одговорила. Дакле, безбедност се разуме као говорни чин, односно Вејверовим (Waever 1993, 7) речима „безбедност није од значаја као знак који упућује на нешто стварније; *само* изговарање је чин. Говорећи, ми нешто чинимо (као када се кладимо, обећавамо, именујемо брод).”

Процес секуритизације јесте онај у којем представљајући одређену тему као (егзистенцијалну) претњу за одређени референтни објекат, секуритизујући актер покушава да стекне подршку публике за спровођење специјалних мера како би на њу одговорио. Овим процесом се неко питање премешта из сфере политике и устаљених правила и легитимизује се употреба ванредних мера како би се претња обуздала. Логику безбедности аутори Копенхашке школе примењују

и на друге секторе и друге референтне објекте, разликујући њих пет: војни сектор у којем је референтни објекат држава, политички – државни суверенитет, опстанак постојеће владајуће структуре или идеологија, економски – најчешће је то светско тржиште, социјетални – колективни идентитети, и еколошки – опстанак одређених врста, животних станишта или целокупне биосфере (Buzan, Waever, and de Wilde 1998, 22–23).

Независно од врсте референтног објекта чија је безбедност потенцијално угрожена, процес секуритизације се одиграва у интеракцији актера који покушавају да остваре свој циљ и публике, од чијег пристанка (експлицитног или имплицитног) њихов успех зависи, те је стога овај процес интерсубјективан (Buzan, Waever, and de Wilde 1998, 31). То значи да успех секуритизације није загарантован. Сваки говорни чин (секуритизујући потез) се састоји од објашњења шта је потребно урадити да би се одговорило на претњу, али и шта ће се десити ако те мере не буду предузете. Публика не мора нужно да прихвати ова објашњења и може ускратити подршку. Бери Бузан (*Barry Buzan*), Оле Вејвер и Јап де Вилде (*Jaap de Wilde*) идентификују три омогућујућа услова који морају бити испуњени да би секуритизација успела. Први јесте да секуритизујући актер користи граматiku безбедности, која ствара осећај хитности и опасности. Други је тај да секуритизујући актер има адекватан друштвени капитал који ће допринети кредибилности његовог секуритизујућег потеза. Он мора имати формални или неформални ауторитет да би његово упозорење било схваћено озбиљно, али и да има капацитете да ванредне мере спроведе у дело. Трећи је да су претње о којима се говори од раније перципиране као озбиљне и реалне. Први услов је интерни, јер се односи на карактеристике самог говорног чина, док су друга два екстерна, будући да указују на потребне квалитативне одлике елемената из друштвеног окружења у којем се говорни чин одвија (Buzan, Waever, and de Wilde 1998, 32–33).

Из оваквог разумевања концепта безбедности произилази да „*безбедност и небезбедност* нису бинарне супротности. Безбедност означава ситуацију у којој постоји безбедносни проблем и мере предузете као одговор. Небезбедност је ситуација постојања безбедносног проблема и *одсуства* одговора” (Waever 1993, 8). Последишно, „када нема безбедносног проблема, не концептуализујемо ситуацију у којој се налазимо у категоријама безбедности; уместо тога, безбедност је непостојећа брига” (Waever

1993, 8). Супротан процес је десекуритизација која подразумева померање теме из високих тензија поља безбедности натраг у политичко поље, где се о различитим мишљењима, ставовима и предложеним решењима за постојећи проблем расправља и одлучује кроз устаљен институционализован процес. Лене Хансен (*Lene Hansen*) идентификује четири врсте десекуритизације: промена кроз стабилизацију, замена, реартикулација и утишавање (Hansen 2011, 529). Промена кроз стабилизацију подразумева постепену измену околности које су водиле секуритизацији и измену односа између актера, а најкарактеристичнији пример јесте детант у Хладном рату. Замена се дешава када секуритизација одређеног проблема бива потиснута новом секуритизацијом неког другог питања. Реартикулација као вид десекуритизације означава промену начина на који се одређено питање представља у јавном дискурсу уз нуђење политичких решења за претње и тиме долази до његовог померања из поља безбедности у политичко поље. Коначно, утишавање подразумева потискивање одређеног питања у потпуности из безбедносног дискурса или његову немогућност да буде регистровано као значајано (Hansen 2011, 539–544).

Овако постављена, класична теорија секуритизације Копенхашке школе била је предмет различитих критика, али и допуна. Јуха Вуори (*Juha Vuori*) указује да секуритизација не мора нужно бити везана за западне либералне демократије, већ да се може применити и на недемократске поретке. Вуори (Vuori 2008, 66) сматра да у проучавању секуритизације постоји одређена наклоњеност демократским режимима, заснована на евроцентричности. Његов аргумент јесте да се секуритизација може примењивати шире, на све политичке системе, али и да не подразумева искључиво покушај легитимизације специјалних мера. Премиса да је демократија једини политички систем у којем је секуритизација могућа заснива се на идеји да је лидерима легитимизација за ванредне мере потребна само у систему у којем они могу бити смењени на изборима. Међутим, сви политички системи, ма колико ауторитарни, почивају на комбинацији присиле и убеђивања. Стога је свим институцијама потребан одређени степен легитимитета да би функционисале (Vuori 2008, 68–69). Будући да се сва друштва заснивају на извесним правилима, заснованим на конкретним друштвеним и историјским околностима, када се логика и реторика безбедности користе да би се та правила прекршила, говоримо о секуритизацији.

Последично, секуритизација се може манифестовати у више облика, а процес који је Вејвер описао је само један од њих - секуритизација ради легитимисања будућих специјалних мера. Поред овог типа секуритизације, Вуори идентификује и секуритизацију „ради стављања проблема на дневни ред, ради одвраћања, ради легитимисања почињеног и ради контроле” (Vuori 2008, 76). „Секуритизација ради стављања одређеног проблема на дневни ред је облик коме је циљ убеђивање публике да постоји безбедносна претња. У овом облику секуритизујући актери могу бити државни званичници, али су то често и новинари, стручњаци и аналитичари. Наредни облик је секуритизација у сврху одвраћања, а циљ му је застрашивање. Аактери су углавном државни званичници, а сама публика је носилац претње. Секуритизација ради легитимисања претходних аката је наредни облик који наводи Вуори, а циљ јој је да се накнадно легитимише специјална мера која је већ предузета. Последњи Вуоријев облик је секуритизација у циљу контроле, а усмерена је према публици код које жели да развије покорност и дисциплину” (Ejdus 2012, 112; Vuori 2008, 76–89 цитирано у: Мандић 2021, 221).

Други аутори уочавају одређену противречност и тензију између различитих елемената секуритизације, пре свега њених интерних и екстерних аспеката. Два аутора, Холгер Стрицел (*Holger Stritzel*) и Тијери Балзак (*Thierry Balzacq*), разрађују своја два посебна модела секуритизације који се фокусирају на један од два елемента, перформативност самог говорног чина односно друштвено окружење. Стрицел разликује интерналистички и екстерналистички приступ секуритизацији. Први, којем у својим самосталним радовима нагиње Вејвер, заснива се на идејама Жака Дерида (*Jacques Derrida*) и Џудит Батлер (*Judith Butler*) и сматра да чин говора има перформативну снагу и значење независно од контекста. Насупрот овом становишту, екстерналистички приступ истиче значај контекста, који даје смисао говорном чину. Утицај екстерналистичког приступа види се у каснијим Вејверовим радовима, писаним заједно са Бузаном, у којима се уводе омогућујући услови за секуритизацију и разрађује се улога секуритизујућих актера и публике (Stritzel 2007, 359-360). Сам Стрицел заступа екстерналистичко становиште, сматрајући да кључ за свеобухватнију и кохерентнију теорију секуритизације јесте да се истакне значај укоренености овог процеса у социјалну структуру у којој се јавља. Укорененост секуритизације има три

слоја: перформативна снага текста, контекст и позициона моћ актера (Stritzel 2007, 370). Аутор разликује социо-лингвистичку димензију контекста, које подразумева правила и наративе који окружују говорни чин и представљају резервоар аналогича, поређења и контраста у које је говорни чин укорењен и из којег актер црпи зарад постизања циља, од социо-политичке димензије, која се односи на шире друштвено и политичко окружење у којем се секуритизација одиграва (Stritzel 2007, 369).

Балзак прави поделу на филозофски и социолошки модел секуритизације. Док је у филозофском моделу, који одговара поставкама Копенхашке школе, секуритизација говорни чин, у социолошком моделу овај процес је означен као прагматски чин: „трајна аргументативна активност спровођена са циљем да се циљна публика убеди да прихвати, *на основу онога што зна о свету*, став да је конкретно дешавање довољно претеће да захтева тренутну меру да се заузда” (Balzacq 2009, 60). У социолошком моделу прагматски чин секуритизације се састоји од три повезана нивоа. Први је ниво агента који обухвата позициону моћ актера, њихове друштвене идентитете, али и врсту и одлике публике. Други ниво се односи на сам чин и укључује граматичке елементе, хеуристичке методе и средства за спровођење секуритизације. Трећи ниво је ниво контекста. Непосредни контекст се односи на конкретну прилику или догађај у којем се одиграва секуритизација, као што су интервју, састанак, или политички скуп. Дистални контекст представља социокултуролошке околности попут религијске, етничке и класне припадности учесника или одлике окружења које је поприште секуритизације (Balzacq 2009, 64–65).

СЕКУРИТИЗАЦИЈА У ИЗБОРНОЈ КАМПАЊИ

Избори и период изборне кампање представљају један од посебних врста контекста који својим одликама обликују и утичу на процес секуритизације. Важно је истакнути да секуритизација и избори нису нераскидиво повезани процеси и да одржавање избора у држави не значе да ће у периоду изборне кампање једно или више одређених питања бити нужно секуритизовани. Уколико је демократска култура изграђена, институције функционалне и имају традицију, а изборни процес стандардизован и са историјом успешног одржавања, односно уколико околности на међународном

и унутарполитичком плану не намећу као кључна питања у изборној кампањи она која испуњавају трећи омогућујући услов – да су то потенцијалне претње које су раније перципиране као озбиљне и реалне, избори неће довести до секуритизације извесних тема. У том случају, изборна кампања ће протећи у дебати на основу супротстављених погледа и нуђењу различитих потенцијалних решења за главна питања која су за бираче најзначајнија, али ће се дискурс задржати у сфери политичког и неће прећи у поље безбедности.

Насупрот томе, одсуство развијене демократске традиције и стандардизованог изборног процеса олакшавају секуритизујућим актерима померање одређених питања у поље безбедности проглашавајући их за безбедносне претње, како би кроз високе улоге у кампањи и наметање атмосфере угроженог једног или више референтних објеката остварили бољи изборни резултат. Са друге стране, политичка ситуација и природа самих тема које се налазе у центру пажње током изборне кампање могу водити секуритизацији јер су њихове карактеристике такве да је њихово разматрање у безбедносном, а не политичком пољу, логичан корак и у складу са очекивањем бирача. Сходно томе, однос секуритизације и избора може имати један од три облика:

1. Избори без секуритизације;
2. Избори са супротстављеним секуритизацијама;
3. Избори са секуритизацијом и десекуритизацијом.

Будући да су околности и карактеристике када долази до одсуства секуритизације на изборима објашњене, у наставку ће бити размотрене одлике другог и трећег облика односа секуритизације и избора. Како се у темељу концепта политичких избора налази такмичење актера и избор бирача између две или више понуђених опција, овај контекст намеће да актери, или групе актера, заузимају супротне ставове око питања која су секуритизована и формулисање више паралелних наратива међу којима се бирачи опредељују за један који ће подржати. Због тога је у изборном контексту мало вероватно да ће, уколико странка А или група странака сличног идеолошког полазишта странци А секуритизује одређено питање, странка Б и њој идеолошки блиске странке прихватити исти наратив око тог проблема и секуритизовати га на исти начин. Како би привукли гласове бирача, странке ће тежити да се међусобно разликују, те

да се издвајањем истакну као опција која нуди најбоље виђење и став о датом питању.

Стога, избори са супротстављеним секуритизацијама подразумевају ситуацију када различити кандидати на изборима у својим јавним наступима заговарају секуритизацију две различите претње или када исти феномен секуритизују на различит начин. Сваки актер представља претњу коју је ставио у фокус своје кампање као кључан безбедносни проблем за заједницу на нивоу на којем се избори одржавају, а давање гласа том кандидату или изборној листи као експлицитну подршку да се претња након избора третира на начин који тај актер заговара. Као пример избора на којима се иста појава секуритизовала на два међусобно супротстављена начина може се истакнути изборна кампања на председничким изборима у Сједињеним Америчким Државама 2020. године и секуритизација пандемије коронавируса. Републикански кандидат Доналд Трамп (*Donald Trump*) је у својим јавним наступима секуритизовао пандемију, односно предлагане респонзивне мере, као претњу фундаменталним грађанским правима и слободама Американаца и неоправдано угрожавање њихове слободе избора, али и кроз угроженост опстанка референтног објекта из економског сектора – америчког капиталистичког економског система, који је према овом дискурсу био у опасности да се уруши због ограничења привредних активности са циљем спречавања даљег ширења вируса. Са друге стране, демократски кандидат Џо Бајден (*Joe Biden*) је секуритизовао пандемију кроз указивање на угроженост целокупног државног, здравственог и економског система услед немогућности функционисања због превеликог броја заражених (Kates et al. 2020; Nawrat 2020).

Насупрот томе, изборни актери могу заузети и супротне позиције кроз покушај једних да секуритизују одређени проблем и одговор других у виду настојања да десекуритизујућим потезима дискурс одрже у пољу политике. Тада говоримо о изборима са секуритизацијом и десекуритизацијом. Карактеристичан пример су поново председнички избори у САД, овога пута они из 2016. године. Секуритизација мигрантског питања вршена је кроз јавне наступе Доналда Трампа са циљем да се долазак миграната, а нарочито оних исламске вероисповести, представи као угрожавање САД у више сектора – државном кроз директну претњу безбедности због потенцијалних терористичких напада, социјеталном кроз губљење

традиционалног америчког идентитета порастом броја муслимана у уделу становништва, те економском кроз угрожавање радних места за америчке грађане које ће водити кризи економског система. Одговор противкандидаткиње из Демократске странке, Хилари Клинтон (*Hillary Clinton*), био је инсистирање на супротном наративу који је питање миграције и САД покушавао да одржи у сфери политичког кроз нуђење аргумента који су оповргавали ставове републиканског кандидата и покушај да се докаже да мигранти не представљају безбедносну претњу (Sarlin and Seitz-Wald 2016). Ови напори нису успели да постигну жељени резултат, јер се дебата о мигрантском питању наметнула као првенствено безбедносна, а Трампова победа на изборима је једним делом и резултат оваквог исхода и успешне секуритизације имиграције у САД (Ajzenhamer 2020).

Спровођење секуритизујућег потеза у условима изборне кампање олакшава процес секуритизације на неколико начина. Прво, секуритизујући актери све ресурсе које имају на располагању усмеравају у напоре да њихов покушај секуритизације буде успешан јер рачунају да ће тиме обезбедити победу или бољи резултат на изборима. Изборна кампања је јасно временски ограничена, са конкретним датумом окончања (дан избора) те је актерима лакше да разборито планирају и троше финансијске и људске капацитете којима располажу. Друго, приступ медијском простору је проширен јер је изборна кампања по правилу најзаступљенија тема у јавном дискурсу у периоду свог одржавања, те актери имају веће могућности да поруке пренесу до публике и аргументују своје позиције са циљем да бираче убеди да им дају подршку. Треће, заинтересованост публике је на високом нивоу. Пошто су избори један од кључних политичких догађаја у свакој држави у којој се одржавају, пажња публике је нарочито усмерена на изборне учеснике, те секуритизујући актери већ као датост имају довољно интересовање за своје поруке и ставове.

На крају, секуритизација на изборима доноси три специфичности. Прво, улога и значај функционалних актера, пре свега медија као најважнијих, у том контексту додатно расте. Пошто поред директног контакта са бирачима кроз митинге, скупове или трибине, преносење порука преко медија чини кључан начин прикупљања подршке, одлуке медија које поруке ће преносити и како ће те поруке интерпретирати знатно може утицати на коначан исход секуритизујућег потеза. Друго, подршка публике се исказује на јасно мерљив начин – давањем гласа на изборима. Последишно,

успех секуритизације се може утврђивати на основу изборних резултата кандидата који су је спроводили. Треће, подршка за однос према претњи која је секуритизована исказује се имплицитно јер публика директно не одобрава спровођење извесних ванредних мера, не легитимише претходне поступке односно не одобрава стављање проблема на дневни ред, већ даје подршку одређеним актерима са очекивањем да ће њихово деловање у будућности бити у складу са обећањима из изборне кампање. Дакле, секуритизација на изборима се може издвојити као посебан тип секуритизације који има за циљ да обезбедни гласове за секуритизујућег актера, а у којем публика подршком показује да одобрава став актера о одређеном питању које представља претњу по извесни референтни објекат.

СЕКУРИТИЗАЦИЈА РАТА У УКРАЈИНИ У ИЗБОРНОЈ КАМПАЊИ У СРБИЈИ 2022. ГОДИНЕ

Општи спољнополитички положај Србије и утицај рата у Украјини

Тема рата у Украјини је својом важношћу и свеобухватношћу утицаја на различите аспекте, од друштвених, преко политичких и безбедносних, до економских, заузела доминантно место у јавном дискурсу у Србији, па самим тим и трансформисала фокус изборне кампање која се у том периоду одржавала. Демостатово истраживање је показало да је у марту 2022. тема рата у Украјини у изборној кампањи била друга по важности за грађане са 24%, иза традиционално најважније теме економије, привреде и пољопривреде (32%), али испред тема попут корупције и криминала (19%) или екологије (14%) (Mihailović 2022). Важност ове теме није ексклузивна за Србију, па су однос према руском нападу и последице које он сам, али и одабрана реакција државе доносе, заузели главно место у јавним дебатама у свим европским државама. У случају Србије, ове дебате су трансформисане кроз призму изборне кампање, где је кључно било позиционирање изборних актера према могућности увођења санкција Русији. Значај овог догађаја се за Србију, услед идиосинкратичних политичких околности и њеног спољнополитичког положаја, одражава у више сегмената. Овде ће бити указано на неколико најзначајнијих.¹

¹ О факторима који пресудно утичу на спољнополитичко и стратешко позиционирање Србије у међународним односима видети Mandić i Nedić 2022.

Први се односи на питање статуса Косова и Метохије и подршке Русије за позицију Србије на међународном нивоу. Нерешени територијални статус српске покрајине која је једнострано прогласила независност 2008. године представља кључни политички и безбедносни изазов за Србију. Досадашња подршка Москве, пре свега у Уједињеним нација, али и у другим међународним организацијама и форумима, оличена у доследном истицању да су Косово и Метохија нераскидиви део територије Републике Србије, доносио је Београду снажнију позицију за аргументацију својих ставова на међународном нивоу (Гајић и Јанковић 2012). Потенцијалне санкције Русији доводе у питање наставак ове подршке са једне стране, док са друге одсуство јасног негативног става према оружаном агресивности и једностраном одвајању дела територије једне суверене државе нарушава конзистентност и аргументацију које је Србија покушавала да одржи. Такође, неувођење санкција отвара питање посвећености Србије процесу евроинтеграција, имајући у виду униформни став у оквиру Европске уније о санкцијама Москви.

Друго, утицајан наратив и перцепција значајног дела становништва да је Русија највећи савезник, заштитник и пријатељ Србије, уз постојеће културно-религијске везе између два народа, оба словенска и доминантно православна, који се потврђују добрим односима и савезништвима кроз историју (видети Јанковић 2008; Mandić 2021), отвара питања онтолошког карактера која воде преиспитивању сопственог идентитета у случају увођења санкција и напуштања „братских” веза са Русијом или експлицитне подршке Украјини.² Са друге стране, пошто према Украјинцима, такође претежно православним Словенима, не постоје укорениени негативни ресентимани међу становништвом у Србији и да две државе имају добре билатералне односе, ојачане чињеницом да Кијев није признао независност Косова, однос према рату у изборној кампањи морао је да укључи и ову димензију.

Треће, енергетска зависност Србије од Русије је изузетно велика. Русија је за Србију једини снабдевач увозног гаса који се примарно допрема преко гасовода Балкански ток (Afanasiev 2022). У погледу нафте, поред већинског удела које заједно имају руске компаније Гаспром (*Gazprom*) и Гаспром њефт (*Gazprom Neft*) у власништву Нафтне индустрије Србије (НИС), укупно 56,15%, Србија значајан

² Концепт онтолошке безбедности подразумева потребу за осећајем сопства и континуитета, како код појединаца, тако и код држава. Видети Mitzen 2006.

део својих нафтних потреба, неких 23%, задовољава узвом овог ресурса из Русије (B92 2022; Božić Krainčanić i Đurđević 2022). Одуство диверзификованих извора енергетских ресурса директно повезује енергетску безбедност Србије са њеним односом према Русији као главном снабдевачу. Смањивање или чак престанак испорука, односно могућност знатно већих цена руске нафте и гаса у случају увођења санкција представљају додатне факторе које су изборни актери узимали у обзир при формулисању сопствених ставова о овом питању (Андрић 2022).

Четврто, нормативни однос према санкцијама генерално који је у Србији изузетно негативан као последица изложености становништва њиховим ефектима током 90-их година 20. века такође је обликовао јавно мњење у погледу евентуалног увођења ових мера као одговора на руски напад на Украјину. Категоричан став о неефективности и бројним колатералним последицама које санкције изазивају који је уврежен у Србији као резултат проживљеног искуства доводи у питање морално оправдање да Београд данас користи у спољној политици сличне мере, независно од њиховог потенцијалног ефекта, контекста у којима се разматрају и модалитета испољавања.

Три приступа секуритизацији рата у Украјини у изборној кампањи

Овакав контекст обликовао је процес спровођења редовних председничких и ванредних парламентарних избора у Србији који су одржани 3. априла 2022. године. Истог дана одржан је и низ локалних избора, укључујући и изборе за одборнике Скупштине града Београда (Анђелковић 2022). На председничким изборима учествовало је осам кандидата и кандидаткиња, док је на парламентарним изборима учествовало 19 изборних листа, од којих осам мањинских (CRTA 2022). Анализа секуритизације рата у Украјини у изборној кампањи у Србији обухвата квалитативну анализу садржаја наступа, изјава и порука учесника на председничким и парламентарним изборима. У анализу су укључени ставови свих осморо председничких кандидата, као и позиције десет листа које су се бориле за улазак у Скупштину. Осам мањинских листа није укључено у анализу јер су теме којима су се у кампањи бавили њихови представници биле усредсређене на проблеме мањинских заједница које представљају

и нису стављали акценат на преношење порука о својим ставовима о ширим политичким питањима, а посебно спољнополитичким. Додатно, листа Отете бебе – Ана Пејић је такође искључена из анализе из сличног разлога, односно фокуса на специфично питање током целокупне изборне кампање и изостанка изјава у предизборним наступима о рату у Украјини. Анализиран је временски период између 19. фебруара и 3. априла. Као почетни датум није узет 24. фебруар, дан почетка руског напада, већ 19. фебруар, пет дана пред догађај, са идејом да се у анализу укључе и ставови изборних актера о овој теми у неколико дана који су нападу непосредно претходили. На основу различите употребе рата у Украјини у процесу секуритизације овог питања у изборној кампањи, изборни актери се могу поделити у три групе.

Прву групу чине представници владајућих странака у периоду до избора – Српске напредне странке (СНС) и Социјалистичке партије Србије (СПС). Доминантна фигура у њиховој изборној кампањи био је председник државе и председник СНС Александар Вучић. Као водећа фигура српске политичке сцене и лидер СНС, партије која се труди да „кеч ол“ (*catch-all*) приступом привуче најшири могући број бирача, његово позиционирање по питању рата у Украјини у великој мери је утицало и усмеравало ставове других актера. Уз СНС, овој групи припада и СПС на челу са својим лидером Ивицом Дачићем, председником Скупштине у парламентарном сазиву до избора. Позиционирање ове странке као заговарача ближих односа са Русијом, засновано делом и на историјској заоставштини СПС, делом је условило однос њених представника према рату у Украјини. Са друге стране, иако су Социјалисти изашли самостално на парламентарне изборе, на председничким су дали подршку Александру Вучићу, што је утицало и на њихове јавне наступе. Иако су нијансе постојале, а СПС уопштено гледано заузео далеко мање критички став према Русији, из угла процеса секуритизације, позиције ова два актера су биле усклађене и конзистентне.

Главна карактеристика приступа прве групе јесте коришћење индиректне секуритизације рата у Украјини, нарочито изражене у јавним наступима Александра Вучића. Индиректна секуритизација се заснива на индиректним говорним чиновима, где поред значења које се директно саопштава, актер преноси и друго, индиректно значење (Eroukhmanoff 2018, 14). Оно делом произилази и из намера актера (Searle 1979, 31). У изборној кампањи, представници прве

групе су индиректну секуритизацију вршили потенцирањем кризе, предстојеће међународне нестабилности и непредвидивости развоја ситуације. Овај наратив почео је да се развија од почетка кризе, већ када је Русија признала независност области Доњецк и Лугањск. Изјава председника Вучића дата 21. фебруара то илуструје: „Све што смо знали јуче, данас више не постоји” (Beta 2022b).

Током кампање примарни однос према рату у Украјини је формиран кроз истицање притисака да се Русији уведу санкције. Неувођење ових мера из угла националних интереса Србије је са друге стране доносило бројне претње у различитим секторима, од економског до политичког. Однос према санкцијама је директно довођен у везу са изборима у изјавама председника Вучића: „За оно где су у питању санкције, Србија се неће придруживати, бар док можемо да издржимо и ово још мало, још који дан док сам де факто председник републике. Е сад, после тога кад изаберете неког другог, то је другачија прича” (Danas 2022a). Овакви ставови одражавани су и у изјавама других чланова СНС као што је Владимир Ђукановић: „Не знам коме је горе тренутно на свету што се тиче притисака и зато је нама потребно да на наредним изборима имамо што стабилнијег председника са што јачом подршком и легитимитетом и зато мислим да је важно да се масовно гласа за Александра Вучића” (Tatalović 2022). Ивица Дачић, председник СПС, слао је сличне поруке у интервјуу датом дневном листу Политика четири дана пред изборе, одговарајући на питање о увођењу санкција: „Огромни су притисци да променимо тај став, али је и огромна наша воља да сачувамо Србију од сваког лошег сценарија који би штетио нашим интересима. Зато су нам потребни људи који умеју да се одупру притисцима и да доносе најбоље одлуке за своју земљу” (Чекеревац 2022).

Овакво стварање осећаја несигурности и указивање на комплексну ситуацију у којој су претње бројне кроз директне говорне чинове шаље и индиректну поруку. Индиректно се упућује да се гласом за актуелну власт постиже стабилност и сигурност. У другим изјавама та веза се директно правила. Међутим, кључна порука увек је била да, будући да је рат у Украјини изазвао потресе на међународном нивоу који се преливају и на безбедност Србије, глас за СНС или СПС, односно за нови председнички мандат Александра Вучића, представља континуитет са досадашњом политиком и подршку за неувођење санкција јер нису у националном интересу Србије. Овај континуитет се преноси и на друга питања, попут

политике у односу на проблем Косова и Метохије. Тај аспект је истакнут и неколико дана пред одржавање избора, на годишњицу почетка НАТО интервенције, у Вучићевом говору наглашавањем да се Србија „налази у једној од најтежих историјских ситуација, не знамо шта доноси ноћ, још мање сутрашњи дан, али добро знамо да наша политика мора да буде – политика мира, стабилности али и чувања оног што је наше” (Danas 2022b).

Питање Косова и Метохије и последице рата у Украјини по позицију Србије биле су у центру пажње друге групе изборних актера. Њих можемо условно означити као проруске опозиционе председничке кандидате и листе. Важно је истаћи да међу овим актерима постоје значајне разлике и супротни ставови о различитим политичким питањима са једне стране, те да фокус на позитиван односа са Русијом не заузима централно место у политичком деловању свих ових партија са друге стране. Међутим, све их је у наступима у изборној кампањи 2022. одликовало противљење увођењу санкција Русији и слични аргументи који су за циљ имали секуритизацију овог питања представљајући га као претњу истом сету референтних објеката. У ову групу спадају председнички кандидати Милош Јовановић, Бошко Обрадовић, Милица Ђурђевић Стаменковски, Бранка Стаменковић и Миша Вацић, те коалиције НАДА, где су водећу улогу имале Демократска странка Србије (ДСС) и За Краљевину Србију, Двери и Патриотски блок за обнову Краљевине Србије, Суверенисти, странка Заветници и Српска радикална странка (СРС).

Као кључни референтни објекат који је угрожен у њиховим порукама истицано је Косово и Метохија, наглашавањем да би Србија издала сопствене националне интересе и изгубила подршку Русије по овом питању у случају увођења санкција. На пример, Милица Ђурђевић Стаменковски, председница странке Заветници, рекла је у интервјуу за Политику 11. марта: „Зар не угрожавамо сопствени интерес на КиМ гласањем за резолуцију против светске силе која је заступала и бранила наше интересе на КиМ?” (Политика 2022). Секуритизацију националних интереса спроводио је и Милош Јовановић из коалиције НАДА одмах по почетку рата: „Никаква осуда Русије не долази у обзир, не сечем грану на којој седим” (N1 2022b), указујући да ће национални интереси Србије бити угрожени уколико се потези Москве осуде.

За актере друге групе кључно је било да се успешно позиционирају као политичке опције које ће сигурно и доследно заступати политику која неће угрозити односе са Русијом и да актуелну власт, пре свега Александра Вучића и СНС, представе као мање поуздану опцију у овом погледу. То илуструју изјаве изречене поводом гласања Србије почетком марта у Уједињеним нацијама о резолуцији којом се осуђује руска агресија. Бошко Обрадовић, лидер Двери, тим поводом је рекао: „Гласање Србије за Резолуцију Уједињених нација је непријатељски чин Вучићеве власти према Руској Федерацији којим је власт у Србији де факто показала да је на страни НАТО пакта, што представља очигледан чин издаје српских националних и државних интереса” (N1 2022a). Слично става био је и Милош Јовановић: „Србија се гласањем у УН сврстала уз НАТО земље и Запад при осуди Русије и тиме угрозила наше националне интересе“ (N1 2022a). Милица Ђурђевић Стаменковски укључила је и аспекте из социјеталног сектора, како би секуритизовала и аспект колективног идентитета који Србију веже за Русију кроз вишевековно пријатељство и савезништво: „Сматрамо да је овим чином власт нарушила принцип војне и политичке неутралности и угрозила пријатељске и вишевековне односе са Руском Федерацијом” (N1 2022a). На крају, као што је Вучић у својим изјавама секуритизовао период после избора уколико он не буде и даље на власти, слично су чинили и представници друге групе уколико он на власти остане. Бошко Обрадовић је тако неколико дана пред изборе саопштио: „Никада не бих увео санкције Русији, а нисам сигуран за Александра Вучића. Знам да их неће увести до избора, али већ после избора, видећемо шта и како” (Nova 2022).

У трећу групу су сврстани председнички кандидати и изборне листе који се могу начелно одредити као проевропски. Као и код друге групе, и овде стоји напомена да је ова одредница оквирна јер између њих постоје значајне разлике у позицијама о бројним питањима, те фокус на и подршка за европентеграције Србије није изражена у јадакој мери. Штавише, само у оквиру коалиције Уједињени за победу Србије постоје странке које се идеолошки налазе на различитим позицијама, попут Странке слободе и правде (ССП), Покрета слободних грађана (ПСГ) и Народне странке (НС). Ипак, сви изборни актери треће групе подржавају европски пут Србије и представљају опозицију актуелној власти. У овој групи се налазе председнички кандидати Здравко Понош и Биљана Стојковић

и листе Уједињени за победу Србије, Морамо, коју су чинили Не давимо Београд, Еколошки устанак и Заједно за Србију, и Ајмо људи, окупљену око Социјалдемократске странке (СДС) бившег председника Србије Бориса Тадића.

По питању рата у Украјини и ове странке и кандидати, као и припадници друге групе, своје позиције су формулисали као одговор на политику коју су заступали доминантни изборни актери, у овој анализи сврстани у прву групу. Наступи проевропских кандидата се могу одредити као покушај десекуритизације рата у Украјини. Имајући у виду релативно успешно наметање тема које се налазе у фокусу њиховог деловања, а које су своје изразе добиле и у еколошким протестима крајем 2021. године, избијање рата у Украјини је својим ефектима потиснуло питања корупције, афера представника власти, владавине права и заштите животне средине у други план. У првим данима након 24. фебруара припадници странака треће групе су покушали да се о овој теми не изјашњавају и десекуритизујућом методом утишавања тог питања спрече да оно преузме апсолутну доминацију у изборној кампањи, дајући само неодређене изјаве (Војић Краинчић 2022). Тешкоћа да формулишу позицију по питању рата у Украјини која би била конзистентна са њиховим ширим политичким програмом, а која би уједно одговарала ономе што је перципирано као доминантно виђење овог питања у бирачком телу, додатно је утицала на изостанак њиховог јасног става у првим данима након руског напада.

Ипак, изборни актери који припадају трећој групи су у великој мери прилагодили приступ и десекуритизацију утишавањем заменили комбинацијом реартикулације и замене наглашавањем сопствених тема. Тако председнички кандидат Здравко Понош поручује: „Србија не сме дозволити да се ратна криза у Украјини наметне као главна тема, већ се треба посветити изборима, који утичу на животе грађана и на то како ће се тај рат одразити на све” (Nedeljnik 2022). Уз покушај да се тема рата у Украјини стави у други план, нуђена су и објашњења њених негативних ефеката на Србију који је реартикулишу као последицу унутрашњих проблема које је проузроковала власт СНС и Александра Вучића, што илуструје Поношев став: „Зашто сада имамо ситуацију да се рат у Украјини на нас одражава и политички и безбедносно и економски да је то тако драстично? Па зато што имамо приватну државу, зато што се ова држава води као приватно власништво” (Nedeljnik 2022). На сличан

начин је повећање трошкова животних намирница објашњавала и Мариника Тепић, која је била носилац листе Уједињени за победу Србије на парламентарним изборима: „Вучић се крије изе украјинске кризе и каже због тога је храна поскупела. Е није због тога поскупела, већ због лошег управљања, лажи, комбинација партије и братије” (Тањуг 2022). Са друге стране, били су изражени и покушају да се теме које су за поједине кандидате важне врате у центар пажње. Са тим циљем, представник изборне листе Морамо Александар Јовановић Ћута је крајем марта изјавио: „Дешавања у Украјини су потпуно прекрила изборе у Србији, али и даље постоје брутални призори уништене природе, река и људи који морају да се селе или да бране свој физички простор” (Beta 2022a).

ЗАКЉУЧАК

У кампањи која је предстојала председничким и парламентарним изборима у Србији постојала је комбинација више паралелних секуритизација и секуритизације и десекуритизације. У закључној секцији биће понуђена оцена колико је сваки од три коришћена приступа био успешан, будући да су донели различите резултате изборним актерима. Резултати избора произилазе из низа чинилаца, а свеобухватна анализа њихових различитих ефеката и удела излази ван опсега овог рада. Ипак, један од фактора који је имао утицаја јесте и успешност секуритизације односно десекуритизације рата у Украјини. Услови избора у Србији, као и претходни резултати изборних актера, њихов политички капитал, као и бројни други елементи, условаљају начин мерења изборних резултата за сваког актера појединачно и подиртавају значај релативног, а не апсолутног сагледавања њиховог успеха на изборима. Актери из прве групе су наметнули наратив о рату који га представља као претњу стабилности, снабдевању енергетским ресурсима и узрока непредвидивног и тешког предстојећег периода. Уз ову секуритизацију су успешно послали индиректну поруку да сигурност произилази из континуитета и одсуства промена на нивоу извршне и законодавне власти. Убедљива победа Александра Вучића на председничким изборима у првом кругу, са освојених 60,01% гласова, као и добар резултат СНС (44,27%) и посебно СПС (11,79%) на парламентарним изборима сведоче о успеху њиховог приступа (РИК 2022a; РИК 2022b).

Припадници друге групе такође су успешно секуритизовали питање рата у Украјини за један део публике, наглашавајући поред националних интереса као угрожен референтни објекат и колективни идентитет Србије као пријатељске и савезничке државе Русији, а томе у прилог говори и прелазак цензуса три коалиције из друге групе – НАДА (5,54%), Двери и ПОКС (3,92%) и Заветници (3,82%), као и задовољавајући резултат кандидата Милоша Јовановића који је био трећи на председничким изборима са 6,10% освојених гласова (РИК 2022а; РИК 2022б). Десекуритизујући напори треће групе су били најмање успешни јер је тема рата у Украјини потиснула све друге у кампањи по важности, укључујући и у погледу посвећеног медијског садржаја, што је оставило мање простора за проблематизовање тема које су кандидати ове групе истицали и преобликовало начин на који су те теме биле посматране. Ипак, и овде има разлике у резултату, па се може оценити да је десекуритизујућа кампања коалиције Морамо која је фокус ставила на питање екологије имала више успеха (4,84%), а њихови резултати су били бољи од очекиваних у поређењу са листом Уједињени за победу Србије (14,09%) или са њиховом председничким кандидатом Здравком Поношем који је освојио 18,84% гласова (РИК 2022а; РИК 2022б).

РЕФЕРЕНЦЕ

- Андрић, Грујица. 2022. „Србија, Русија и санкције: Може ли се без руског гаса, каква је судбина НИС-а и шта чека пољопривреднике.” *ББЦ*. 18. април 2022. <https://www.bbc.com/serbian/cyr/srbija-61120340>.
- Анђелковић, Наташа. 2022. „Србија и политика: За шта се све гласа 3. априла – расписани избори за председника, народне посланике и локалне одборнике.” *ББЦ*. 15. фебруар 2022. <https://www.bbc.com/serbian/cyr/srbija-60376208>.
- Гајић, Александар и Слободан Јанковић. 2012. „Четири стуба српске спољне политике.” У *Спољна политика Србије и заједничка спољна и безбедносна политика ЕУ*, ур. Драган Ђукановић и Милош Јончић, 175–198. Београд: Институт за међународну политику и привреду.
- Јанковић, Слободан. 2008. „Основе за ослањање на Русију у спољној политици Србије.” У *Савремени међународни изазови: глобална*

- и регионална перспектива*, ур. Драган Ђукановић, 345–364. Београд: Институт за међународну политику и привреду.
- Мандић, Марко. 2021. „Секуритизација српског идентитета у Црној Гори – анализа постојећег јавног дискурса.” *Национални интерес* 40 (3): 213–238. doi: 10.22182/ni.4032021.9.
- Политика. 2022. „Србија треба да прати сопствене интересе.” *Политика*. 11. март 2022. <https://www.politika.rs/scc/clanak/501699/Srbija-treba-da-prati-sopstvene-interese>.
- РИК. 2022а. „70. седница Републичке изборне комисије.” *Републичка изборна комисија*. 9. мај 2022. <https://www.rik.parlament.gov.rs/vest/sr/317359/70-sednica-republicke-izborne-komisije.php>.
- РИК. 2022б. „79. седница Републичке изборне комисије.” *Републичка изборна комисија*. 5. јул 2022. <https://web.archive.org/web/20220709115142/https://www.rik.parlament.gov.rs/vest/sr/324925/79-sednica-republicke-izborne-komisije.php>.
- Тањуг. 2022. „Мариника Тепић: Храна и гориво поскупели због корупције, а не због Украјине.” *Тањуг*. 24 март 2022. <http://www.tanjug.rs/full-view1.aspx?izb=724422>.
- Чекеревац, Мирјана. 2022. „Показали смо да умемо да решимо проблеме.” *Политика*. 30. март 2022. <https://www.politika.rs/scc/clanak/503449/Pokazali-smo-da-umemo-da-resimo-probleme>
- Afanasiev, Vladimir. 2022. “Serbia looking for alternatives to Russian gas.” *Upstream*. 18 July 2022. <https://www.upstreamonline.com/production/serbia-looking-for-alternatives-to-russian-gas/2-1-1262267>.
- Ajzenhamer, Vladimir. 2020. „Migranti na meti – securitizujući narativ Donalda Trampa.” U *Migracije kao bezbednosni izazov za Republiku Srbiju i bezbednost zapadnog Balkana*, ур. Dragan R. Simić, Dejan Milenković i Dragan Živojinović, 149–174. Београд: Универзитет у Београду, Факултет политичких наука i Forum Ziviler Friedensdienst.
- B92. 2022. „Promenom vlasničke strukture NIS izbegava sankcije EU.” 8. мај. <https://www.b92.net/biz/vesti/srbija/promenom-vlasnicke-strukture-nis-izbegava-sankcije-eu-2151060>.
- Balzacq, Thierry. 2009. “Constructivism and securitization studies.” In *The Routledge Handbook of Security Studies*, eds. Myriam Dunn Cavelty and Victor Mauer, 56–72. London: Routledge.
- Beta. 2022а. „Ћута: Украјина је прекрива изборе, али не и призоре уништене природе.” 21. март 2022. <https://beta.rs/>

- izbori2020/160852-cuta-ukrajina-je-prekrila-izbore-ali-ne-i-prizore-unistene-prirode.
- Beta*. 2022b. „Vučić: Sve što smo znali juče danas više ne postoji.” 21. februar 2022. <https://beta.rs/vesti/politika-vesti-srbija/159306-vucic-sve-sto-smo-znali-juce-danas-vise-ne-postoji>.
- Božić Krainčić, Svetlana i Mila Đurđević. 2022. „Srbija i Mađarska u potrazi za zaobilaznim putem do ‘Družbe’.” *Radio Slobodna Evropa*. 13. oktobar 2022. <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-rusija-nafta-madjarska-naftovod/32080999.html>
- Božić Krainčić, Svetlana. 2022. „Zašto je u predizbornoj kampanji Srbije ‘Ukrajina’ nepopularna reč?” *Radio Slobodna Evropa*. 10. mart 2022. <https://www.slobodnaevropa.org/a/ukrajina-srbija-stranke-izbori/31746307.html>.
- Buzan, Barry, Ole Waever and Jaap de Wilde. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner.
- CRTA*. 2022. „Redosled kandidata i lista na predsedničkim, parlamentarnim i beogradskim izborima.” 22. mart 2022. <https://crta.rs/redosled-kandidata-i-lista-na-predsednickim-parlamentarnim-i-beogradskim-izborima/>.
- Danas*. 2022a. „Vučić o glasanju za sankcije Rusiji u UN: Srbija se neće pridruživati, dok možemo da izdržimo.” 1. mart 2022. <https://www.danas.rs/vesti/politika/vucic-o-glasanju-za-sankcije-rusiji-u-un-srbija-se-nece-pridruzivati-bar-dok-mozemo-da-izdrzimo/>.
- Danas*. 2022b. „Vučić: Ne zna se šta donosi noć, još manje dan, ali moramo da sačuvamo ono što je naše.” *Danas*. 24. mart 2022. <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/vucic-ne-zna-se-sta-donosi-noc-jos-manje-dan-ali-sacuvamo-ono-sto-je-nasesve-smo-jaci/>.
- Eroukhmanoff, Clara. 2018. “‘It’s not a Muslim ban!’ Indirect speech acts and the securitisation of Islam in the United States post-9/11.” *Global Discourse* 8 (1): 5–25. doi: 10.1080/23269995.2018.1439873.
- Hansen, Lene. 2012. “Reconstructing desecuritisation: the normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it.” *Review of International Studies* 38 (3): 525–546. doi:10.1017/S0260210511000581.
- Kates, Jennifer, Josh Michaud, Larry Levitt, Karen Pollitz, Tricia Neuman, Michelle Long, Robin Rudowitz, MaryBeth Musumeci, Meredith Freed and Juliette Cubanski. 2020. “Comparing

- Trump and Biden on COVID-19.” *KFF*. 11 September 2020. <https://www.kff.org/coronavirus-covid-19/issue-brief/comparing-trump-and-biden-on-covid-19/>.
- Mandić, Marko i Pavle Nedić. 2022. „Uticaj unutrašnjih faktora na spoljnopoličku orijentaciju malih država: slučaj Srbije.” U *Geopolitički interesi velikih sila i strateška bezbednost malih država*, ur. Mihajlo Kopanja i Vladimir Ajzenhamer, 182–195. Beograd: Fakultet bezbednosti i Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Mandić, Marko. 2021. „Spoljnopolički prioriteti Republike Srbije – (Ne) održivo balansiranje?” U *Predstave o Evropskoj uniji i Rusiji u javnosti Srbije: javno mnjenje Srbije 2018 – JMS 2018*, ur. Bojan Todosijević, 112–125. Beograd: Institut društvenih nauka.
- Mihailović, Srećko. 2022. „Prezentacija istraživanja: Predizborno mnjenje građana Srbije - mart 2022.” *Demostat*. 30. maj 2022. <https://demostat.rs/sr/vesti/istrazivanja/prezentacija-istrazivanja-predizborno-mnjenje-gradana-srbije-mart-2022/1453>.
- Mitzen, Jennifer. 2006. “Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma.” *European Journal of International Relations* 12 (3): 341–370. doi: 10.1177/1354066106067346.
- NI. 2022a. „Deo opozicije osudio glasanje Srbije za rezoluciju UN o Rusiji.” 3. mart 2022. <https://rs.n1info.com/vesti/zavetnici-vlast-podlegla-pritiscima-sledeci-korak-sankcije-rusiji/>.
- NI. 2022b. „Jovanović: Nikakva osuda Rusije ne dolazi u obzir, ne sećem granu na kojoj sedim.” 24. februar 2022. <https://rs.n1info.com/izbori-2022/predsednicki-izbori/jovanovic-nikakva-osuda-rusije-ne-dolazi-u-obzir-ne-secem-granu-na-kojoj-sedim/>.
- Nawrat, Allie. 2020. “US election: where do the candidates stand on Covid-19 response?” *Pharmaceutical Technology*. 26 October 2020. <https://www.pharmaceutical-technology.com/us-election-2020/us-election-covid-19/>.
- Nedeljnik*. 2002. „Ponoš: Mi imamo privatnu državu zbog toga se i rat u Ukrajinu drastično odražava na Srbiju.” 5. mart 2022. <https://www.nedeljnik.rs/ponos-mi-imamo-privatnu-drzavu-zbog-toga-se-i-rat-u-ukrajinu-drasticno-odrazava-na-srbiju/>.

- Nova.rs*. 2022. „Obradović: Nikada ne bih uveo sankcije Rusiji, nisam siguran za Vučića.” 24. mart 2022. <https://nova.rs/izbori-2022/obradovic-nikada-ne-bih-uveo-sankcije-rusiji-nisam-siguran-za-vucica/>.
- Sarlin, Benjy, and Alex Seitz-Wald. 2016. “Donald Trump and Hillary Clinton Are Universes Apart on Immigration.” *NBC News*. 2 September 2016. <https://www.nbcnews.com/politics/2016-election/donald-trump-hillary-clinton-are-universes-apart-immigration-n641686>.
- Searle, John R. 1979. *Expression and Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stritzel, Holger. 2007. “Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond.” *European Journal of International Relations* 13 (3): 357–383. doi: 10.1177/1354066107080128.
- Tatalović, Žaklina. 2022. „Počela trka za predsednika Srbije, kampanja u znaku rusko-ukrajinske krize.” *NI*. 2. mart 2022. <https://rs.n1info.com/izbori-2022/predsednicki-izbori/pocela-trka-za-predsednika-srbije-kampanja-u-znaku-rusko-ukrajinske-krize/>.
- Vuori, Juha A. 2008. “Illocutionary logic and strands of securitization: Applying the theory of securitization to the study of non-democratic political orders.” *European Journal of International Relations* 14 (1): 65–99. doi: 10.1177/1354066107087767.
- Waever, Ole. 1993. *Securitization and Desecuritization*. Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research.

Pavle Nedić*

Institute of International Politics and Economics, Belgrade

Marko Mandić**

Institute of Social Sciences, Belgrade

SECURITIZATION IN THE CONTEXT OF ELECTIONS - UKRAINIAN WAR AND SERBIAN 2022 ELECTION CAMPAIGN

Resume

The Ukrainian war, which began on February 24 2022, with the entry of Russian troops into the territory of the aforementioned country, represents the first war between two sovereign states on the European continent in the 21st century. This conflict caused dramatic disruptions in many aspects. In addition to reopening the issue of military security on European soil, Russia's position as one of the key exporters in the energy market, as well as the importance of Russia and Ukraine in the food market, this war has led to additional crises at the international level which required strategic adjustments by other European countries, including Serbia. The war in Ukraine coincided with the election campaign for the presidential and parliamentary elections in Serbia, which took place on April 3, 2022. The paper starts from the research question of how electoral actors in the 2022 election campaign in Serbia securitized the war in Ukraine. Securitization of a certain issue implies its displacement from the political to the security sphere. Securitization is performed by securitizing actors with a specific speech act directed towards a specific audience. The goal of securitization is to gain support for the introduction of special measures that would adequately respond to the securitized issue. The authors introduce a special category of securitization in elections, more specifically during elections

* pavle.nedic@diplomacy.bg.ac.rs

** mmandic@idn.org.rs

campaign, which represents a special political context that shapes the process of securitization through several factors. Using this framework, the authors hypothesize that in the election campaign in Serbia there were three approaches of electoral actors towards the securitization of the war in Ukraine, which were formed on the basis of their political positioning and ideology.

Keywords: securitization, elections, election campaign, Ukrainian war, Serbia

* Овај рад је примљен 30. октобра 2022. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 6. фебруара 2023. године.